

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigata de

BASILIU PETRI.

Ese odata in septemana, Vineria. Pretiulu pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: cate 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiuu, 24 Septembre v. 1877.

Prenumeratiunile si corespondintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiuu (Hermaunstadt, Nagy-Szeben) franco.

Poesi'a in scól'a poporala.

III. Form'a poesiei.

(Fine din numerulu trecut.)

Din versuri se compunu strofe. O strofa póte avé dóue pana la optu versuri. Mai lungi arare ori se facu, pentru ca cu cátu strofele suntu mai lungi, cu atátu simetri'a cere, cá si poesí'a cutare se fia mai lunga, ér poesieloru lirice nu le stá prea bine se fia lungi. — Suntu inse si poesie fora strofe, adeca nestrofice.

La Grecii si Romanii vechi strofele se formau numai pe bas'a metrului, fora rime, si aveau numiri proprie, dupa poetulu, care le-a cultivatu cu deosebita predilectiune. Mai cunoscute suntu strofele safice, alcaice, asclepiadice si horatiane. Aceste strofe se dicu antice seau vechi. Strofa safica d. e., numita astfelu dupa poetés'a Sappho, are urmatoriu metrulu:

— o — o — o o — o — o
— o — o — o o — o — o
— o — o — o o — o — o
— o o — o

In poesí'a moderna strofele se baséza pe metru si rima. Intru ce stá inse rim'a? Rim'a seau cadenti'a finala stá intru aceea, cá tóte sunetele din cuventulu de pe urma alu versului, incependu dela vocal'a intonata pana in capetu, se fia totu acelea-si cu ale cuventului ultimu din versulu urmatoriu. D. e. **domnu** — **somnu**, **munte** — **punte** (inse nu: gradina cu grindina; pentru ce nu?) Aceste rime se numescu esacte seau curate. Rimele inse, cari se compunu in parte din sunete, ce numai sémena la olalta, se dicu laxe, necurate seau asonante. D. e. **domnu** — **omu**, **mare** — **dóre**, **flamendu** — **pamentu**. Esactitatea rimei nu concede a se rimá unu cuventu simplu cu acelasi cuventu compusu, d. e. scrie cu prescrie; nici acelesi cuvinte, dar cu intielesu contrariu, d. e. prietinu — neprietinu.

Rimele de o silaba lunga se numescu masculine seau lungi, d. e. **domnu** — **somnu**, **Románu** — **Traianu**.

Rimele de dóue silabe (cari facu unu trocheu) se numescu feminine seau scurte, d. e. **sórte** — **mórte**, **lume** — **nume**.

Rimele potu fi chiar si de trei silabe, d. e. **sebatece** — **lunatece**; aceste se numescu dactilice, suntu inse mai rari.

Armoni'a poetica nu permite, cá intr'o poesia se se intrebuinteaze numai unu felu de rime, d. e. numai masculine, seau numai feminine, ci mestecatu: rime masculine cu rime feminine seau din contra, precumu se póte vedé aprópe in fiacare poesia.

Versurile, cari riméze intre sine, potu urmá: seau nemidilocitu dupa olalta, d. e. cá in „Pasere galbina 'n ciocu“; atunci ele se numescu versuri late. Formul'a lor e: aa, bb etc. Seau ele suntu intrerupte de alte versuri, d. e. cá in „Destepta-te Romane“. Aceste se numescu versuri mestecate seau crucisic. Formul'a lor póte fi varia. D. e.

ab ab.

Nu mai e tempu s'apue o vitia stralucita,
Ce-a datu in dieci de seculi din sinulu seu eroi!
De-a si supus'o sórtea a fi nefericita;
Resare-i inse stéu'a si scapa de nevoi!

A. M.

a b b a

Dulce fantasma, unde esti óre?
Luat'ai sborulu linu catra ceru,
Cá fluturelulu, ce in eteru
Leganatu sbóra pre aripióre?

Bolint.

In poesiele poporale mai cu séma o rima se repetiesce in mai multe versuri dupa olalta; atari rime se numescu bogate. D. e.

Mándrele candu me vedea,
Usile ca-mi deschidea,
Cu manuti'a ca-mi facea,
In casa ca me poftea
Si din gura ca-mi dicea. etc.

Versurile cu cadentia finala se numescu versuri rimate. Suntu inse si versuri nerimate; aceste se dicu versuri albe. D. e.

Candel'a arde in santulu Teu templu,
Fumulu temâei pe-altariu se 'ntinde.
Alu bôlteloru echo respundu la strigarea
Profetului, care, o Dómn'e! 'Ti canta:
„Plinu este cerulu, plinu si pamentulu,
Pline suntu tóte de-a Ta marire!“

Multe poesie lirice au la inceputulu si mai alesu
in capetulu fiacarei strofe câte unu versu seau mai
multe, ce se repetiescu; aceste se chiama refrenu
seau cununa. Asia d. e. poesi'a „Mirele Romaniei“
are cu puçina schimbare refrenulu:

Bine, bine ai venit,
Mire mandru si iubitu!

Poesi'a moderna inca are strofe proprie, in cari
nu numai metrulu, ci chiar si numerulu versuriloru si
alu rimeloru suntu strinsu defipte. Astfelu suntu:
Stanza seau ottava rima, sestin'a, terzin'a, sonetulu si
ritornelulu — tóte forme italiene, apoi madrigalulu si trio-
letulu — forme franceze. Aici ne vomu oprí inse numai
la sonetu, carele de comunu stâ din 14 versuri impar-
títe in 4 strofe, din cari cele dóue de antâiu de câte
4 versuri, cu dóue cadentie dupa formul'a a b b a, ér
cele din urma dóue de câte trei versuri cu 3 cadentie
dupa formul'a c d e, e d e. D. e.

Vieti'a-mi astadi, éta-mi diumetate,
Din câtu traise dulcele-mi parinte,
Si-atâte dile, candu-mi vinu aminte,
Trecute 'n pace-acumu inmormentate!

Oh pieptulu languedu sentiu, ca mi-se bate
Si 'n focu selbatecu arde prea ferbinte.
Asi vré se sciú, tu spune-mi inainte
Secretulu, care ochiulu nu-lu strabate!

Precepu, audiú, ardi focu prin alu mieu sange,
Curundu incende-lu, oh tu se nu 'nceti,
Pana 'n cenusia totu se va preface!

Cà lacremi moi din ochi nu te voru stinge;
Tu ardi ascunsu sub siepte tari peceti;
Si-atunci, atunci avé-voiu si eu pace.

Cipariu: Poetica.

Precumu se vede, poetulu este fórt restrinsu in
oper'a sa, avendu de a reflectá in totu momentulu la
o multime de regule, privitórie la silabe, petióre, ver-
suri, strofe, rime etc. In schimbu pentru acésta re-
stringere, poetulu are libertatea, de a face in limba
unele modificari, cari altmintrea n'aru poté intrá in
versurile sale. Acésta libertate se numesce licentia
poetica, de carea se tiene mai cu séma inver-
siunea, elisiunea si contragerea.

Inversiunea este resturnarea ordinului natu-
ralu, dupa care ar trebui se urmeze cuvintele seau
frasele in vorbire. Asia d. e. fras'a: „Tatalu mieu, mis-
catu de ferbintele seu patriotismu, alérga inarmatu la
lupta“, poetulu o esprima asia:

D'amórea cea ferbinte
De patria, miscatu,

Alérga-alu mieu parinte
La lupta, inarmatu.

Elisiunea este suprimarea seau lapedarea unei
vocale dela finea seau dela inceputulu unui cuventu,
care altfelu, fiindu prea lungu, nu ar poté intrá
in mesur'a versului. Loculu vocalei lapedate se in-
sémna prin apostrofu. D. e. S'aruncara, c'o barbatia,
pre'mperatu, ca'n este mani mai curge etc. in locu de:
Se aruncara, cu o barbatia, pre imperatu, ca in este
mani etc. Se póte elidá chiar si articlulu masculinu
d. e. Eu sciú, ca omu'n lume, in locu de: omulu in
lume. Se cere inse, cá elisiunea se nu fia silita, cumu
ar fi d. e. „c'a sa“, „c'ómeni“ in locu de: cu a sa,
cu ómeni etc.

Câte-odata in loculu elisiunei se face numai con-
tragerea vocaleloru, d. e. de-amóre, spre-a patriei
scapare, te-adúncira etc. Verbulu auxiliariu „este“ seau
„e“ se preface de multe ori in unu simplu „i“ adausu
la finea unui cuventu, d. e. ostenél'a-i avutia, nu-i,
Dunarea-i furata etc.

Educatiunea la noi.

(Fine.)

Đar se trecemu la imbracaminte! Se privimu
la mic'a Ioana! Camesi'a ei e larga si comoda, incinsa
cu o siurtia si in spate portandu unu manecariu seau
o scurteica asemenea larga si comoda, sub ea unu
pieptariu caldurosu. Aceste imbracaminte permitu, cá
corpulu se se desvólte in tóta libertatea si se iée o
forma naturala. Din contra August'a e condamnata a
se imbracă cu nesce vestminte strimte si incommode.
Acestea-i oprescu respiratiunea, i causéza doreri de
capu, i impedece dezvoltarea naturala si libera a cor-
pului si-lu facu diformu, slabu si bolnaviciosu. Este o
presupunere falsa, ca prin asemenea vestminte se póte
formá o talia plaçuta si atragatóre. Natur'a e celn mai
bunu artistu. Ea se ingrisesce a dá corpului nostru
frumsetia, viosia, sanetate, ér feçiei trasuri placute. Dar
se nu fia impedeceata in oper'a ei. Indata ce voimu a
ne opune acestei artiste, ea ne pedepsesce aspru. Unde
póte ajunge unu copilu prin traiu nepotrivitu, mancari
rafinante si corsete de moda, ne dovedesce biét'a Au-
gusta. De parinti intregi, cá insasi sanetatea, fora a
i-se fi denegatu cea mai mica dorintia, ea sémena
astadi mai multu unei moribunde, decâtu unei copile
in flórea vietiei. Si . . . “

— „Destulu, d-le, destulu!“ me intrerupse d-n'a.
„Se vede ca nu sci seau celu puçinu te faci cá si
candu n'ai sci, ce gusturi estravagante are lumea de
adi. O féta crescuta asiá, dupa cumu pretindi d-ta.
n'ar poté se se ivésca in lumea „cultu,“ fora a fi
luata de toti in risu. Vedi dar, ca mamele chiar si in
educatiunea fisica trebuie se se acomodeze modei!“

— „Cumu, dómn'a mea, lumea culta ar ride de
o frumsetia naturala, ér nu mestesiugita a unei copile?
ar ride de o copila crescuta cumu se cuvine, la trupu

si la sufletu? Atunci permite-mi se numescu acésta lume — ne-culta, tirana, barbara si se Ve consiliezu a fugi de pretensiunile ei. Cugetat'ai vre-o data, ca voindu a satisface pretensiuniloru lumei „culte,“ cumu o numesci, periclitezi sanetatea si chiar viéti'a nevino-vatei Auguste? Si déca ai cugetatu, anim'a de mama te-a lasatu se comiti o crima atátu de mare? Candu cine-va ti-ar atacá copil'a, sum convinsu, ca ai aperá-o cu periclulu vietiei proprie. Si apoi a o omori singura, cá se satisfaci unoru pretensiuni extravagante si imaginarie si se te supui modei, — nu te ingrozesci? Éta unde amu ajunsu! Mumele 'si omóra singure ficele loru!“ —

— „Privesce,“ continuai „la acésta copila nevinovata! Ea este victim'a mamei sale proprie! Vedi acea fačia palida, pre care se cunoscú inca urmele suferintieloru, din care a scapatu numai de câte-va óre! Vedi-o si te ingrozescú cugetandu, ca preste puçinu vei avé a o plange la mormentulu ei! Si ce vei respunde, candu consciinti'a-ti va siopti neincetatu: „Tu ai omoritu-o“? Veni-va atunci „lumea culta“ se te scape de mustrarile torturatórie ale conscientiei?

— „Incéta, domnule, incéta de a-mi rani anim'a si a-mi sporí dorerea! Ah, de ce nu m'a facutu nime atenta la acést'a, pana dóra nu ar fi fostu prea târdiú?“

— „Nice acumu nu e târdiú, dómna! Prin o órscere rationala speru ca August'a 'si va redobandi éراسi poterile pierdute si va inflóri.“

Biét'a mama, ingrigita de starea, in care se aflá fic'a ei, incepú a plange cu amaru Soçiulu ei, voindu a o mangaiá, se convinse curundu, ca insusi are lipsa de mangaiarea altor'a si incepú si elu a plange.

Sentiám si eu dorerea loru; dar me arátám tare spre a-i poté mangaiá. Grea rola, in adeveru! Dar in fine isbutii a-i linisci, cáci speranti'a nu parasescú pre omu pana in mormentu; trebuii inse se le apromitu, cá me voiu abate mai adese ori pre la ei, ceea si facui. Acumu August'a e ruména si vêrtósa, ér parintii ei me numescu — angerulu pazitoriu alu vietiei ei.

I. Encescu

C u v e n t a r e

rostita la deschiderea cursului supletoriu din Desiu in 16 Augustu 1877 de conducatoriulu I. Onea.

Domniloru si fratíloru!

Motto: „Sciinti'a e arma.“ —

„Metod'a face pre invetiatoriu.“ —

Istori'a trecutului si esperinti'a de tóte dilele suntu martorii evidenti, ca unu poporu, o natiune a ajunsu la culmea gloriei, la culmea fericirei sale seau prin fortia bruta, seau prin adorarea altarielor „Minervei“, adeca prin sciintia. — Forti'a bruta inse si-a seceratu laurii numai momentanu si numai la aparintia, precandu clientii „Minervei“ in atacu cu forti'a bruta, desí au fostu persecutati unele momente, totusi mai târdiú au triumfatú, cáci sciinti'a e arma cu multu mai tare, decâtu forti'a bruta. Este deci constatatu,

cá unu poporu, o natiune, pentrucá se póta ajunge la unu gradu de civilisatiune si cultura mai inalta, trebuie se-si cáscige sciintia. Si intru adeveru, acelea popóra, cari au suptu mai multu din nectarulu sciintiei, astadi suntu pre o trépta mai inalta de cultura si civilisatiune. La ele comerciulu, agronomi'a, industri'a si inventiunile de totu feliulu suntu in flóre, productele loru se transpórta in lumea larga, finantiele stau bine, etc. Si tóte acestea prin sciintia, fratíloru! Cine face astadi minuni, cine póta resbele — si ce e mai multu — triumféza in ele, cine cuceresce tieri, cine preface desierturi intinse in gradini fructifere? Sciinti'a numai si ér sciinti'a!

Se cugetamu inse si la partea întórse — la popóre stagnante in cultura si sciintia si se ne intre-bamu: in ce stadiu se afla ele pre tóte terenele vietiei? Respunsulu ar fi, ca-i vine omului grétia de a mai aminti de atari stadiu. Resulta deci, ca tóte in lume se cásciga prin sciintia.

Ne intrebamú acuma: cari suntu factorii principali, prin cari se divulga sciinti'a si cultur'a intr'unu poporu? Abstragându dela inteligenti'a mai inalta, acei factori suntu preotii si invetiatorii. Greutatea cea mai mare inse cade pe umerii invetiatoriloru; cáci obiectulu, cu care au acesti'a a tractá, suntu mladitie tinere, suntu prunci micuti de la 6, 7 ani in susu, cari pana la acésta etate au crescutu sub grigi'a parintíloru. Aici ei au capetatu mai multu alimente trupesci, ba póte nici acelea din destulu; de alte recerentie pedagogice n'a potutu fi vorb'a; cáci — fia-mi iertatu a me esprimá — insu-si parintii au fostu lipsiti de cunoscintiele pedagogige necesarie la crescerea micutíloru loru, si acést'a nu atátu din vin'a loru, cátu din vitregitatea temporiloru, candu Romanului i-se considerá de crima a-si tramite pruncii la scóla. Cu unu cuventu nu erá vorb'a de ceva sciintia, de ceva metoda, ci — abstragundu dela parintii in stare mai buna — totulu a fostu si este si astadi numai o imitatiune mecanica. Si apoi chiar si imitatiunea mecanica e buna si rea, dupa cumu adeca au fostu sorgintele, de unde a emanatu. Dela anulu alu 7-lea in susu, catra etatea mai inalta, totulu se schimba. Cu educatiunea in intielesu strinsu se impreuna si invetiamentulu, carele trebue a se predá dupa unu planu precisu, dupa o metoda anumita. Aici incepe rolulu invetiatoriloru, cari suntu chiamati a luminá mintea tinerelor mladitie, a sadí in spiritulu loru principie, pre cari urmandu-le se devina individi folositori familiei, natiunei si statului. Aici imitatiunile mecanice, deprinderile traditiunale nu numai ca nu aducu nici unu folosu, dar potu causá multa stricatiune, periclitandu tóta oper'a educatiunei, mai multu: producându o generatiune stupida, incapabila de unu progresu si aventu mai inaltu. Invetiatoriulu trebue se-si organizeze invetiamentulu dupa unu planu bine precisatu si se-lu predée dupa o metoda rationala.

Am dísu la inceputu, ca „metod'a face pre invetiatoriu.“ Mergu mai departe si dícu, ca o metoda buna

face trebuința chiar și unui economu și industriasiu. Industriasiulu cu metoda rea nu numai va tortură pre discipulii sei cându i-va invetiá meseri'a sa, dar va produce și produse miserabile, cari voru tiené numai de adi pre mane și voru recere reparaturi in totu momentulu; din contra unu industriasiu destru va produce produse bune, cu cari va sustiené ori ce concuringtia. Cu câtu mai multu inse are trebuința de unu metodu bunu invetiatoriulu, acarui chiamare este neasemenatu mai sublîma și mai delicata.

Leibnitz a dîsu: „Datî-mi instructiunea publica pentru unu seclu, și me obligu a schimbá lumea!“ — Asia e! S'ar schimbá lumea, déca amu avé totu pedagogi cá Leibnitz; dar dorere, lucrulu stá altmintrea! Avemu și invetiatori buni, dar avemu și de aceia, cari nu suntu la inaltimea misiunii lor, și cari au imbracatu oficiulu invetiatorescu numai pentru salariu, numai cá se póta esistá de adi pe mane. Si apoi lucru curiosu, desí fórte esplicabilu: invetiatorii buni lucra neincetatu la completarea cualificatiunei lor, precandu invetiatorii slabi pierdu și din biét'a cualificatiune, cáta au mai avutu-o.

Pentru acestia nu póte fi oficiu mai greu, mai uritosu și mai desgustatoriu, cá oficiulu invetiatorescu, fiindu ca ei s'au facutu invetiatori numai astriusi de vicisitudini temporale, fora de a avé câtu de puçina vocatiune; precandu invetiatoriulu bravu, privindu îndereptu la elevii sei bine educati și bine instruiti, póte esclamá cu Eliade: „Acést'a este oper'a mea, acést'a este productulu labórei mele, a preocupatiunei mele, a devotamentulu meu, a fidelitatii și a pacientiei mele,“ și cu Cicero: „Ce servitiu mai mare și mai bunu potemu aduce tierei, decátu educandu și instruindu junimea!“

Si ce urméza din tóte acestea? Nu cumu-va vi-se pare, ca ar urmá, cá toti invetiatorii neapti, spre a nu periclitá oper'a educatiunei publice seau incaí a o discredítá inaintea poporului, se abdica de oficiulu invetiatorescu și mai bine se-si caute panaa dilnica pre alta cale? Nu fratiloru; pentru acést'a se nu desperamu, ci se punemu umeru la umeru, se fimu diligenti și reulu se va repará! — Suntu midilóce destule, prin cari unu invetiatoriu debilu se póte face cu tempulu invetiatoriu bunu. Cei cari au absolvatu vre unu cursu pedagogicu, se nu remana numai pre langa cele căscigate in institutu, ci se cerce prelegerile și esamenene invetiatoriloru practici și cualificati, se si procure opuri dicactice moderne și se studieze mereu; ér cei ce n'au absolvatu vre unu institutu pedagogicu, — cu atátu mai vèrtosu se faca acést'a.

Unu midilocu fórte recomandabilu pentru cualificatiunea ulterióra pedagogica-didactica avemu in conferintiele invetiatoresci libere și in cursurile suplimentarie. Cursurile suplimentarie inse aducu unu folosu cu multu mai mare decátu conferintiele invetiatoresci. Din motivulu acést'a, precumu in cei doi ani 'espirati, asia și in anulu acést'a, ven. senatu scolaru archidiecesanu prin circulariulu ddto 7 Iuliu N. 1694

a. c. a binevoitu a ne conchiamá pentru o durata de 10 dîle éra-si in acestu centru, și éta ca in virtutea amintitului circulariu ne vedemu astadi adunati in acestu locasiu santu — in biserica — cá din prelegerile, ce se voru tiené, se culegemu nectarulu didacticu, se traga folosu și aceia, cari n'au avutu ocaziune a-se impartasí pana acumu din sciintiele necesarie. Conformu amentitului circulariu ar fi a se face o espunere introducatória in materi'a obiectelor de prelesu la acestu cursu; dar pentru numerulu celu micu alu d. invetiatori presenti (7 la inceputulu cursulu, 15 la incheiare) 'mi reservu a face acést'a in prim'a óra de prelegere a fia-carui obiectu, sperandu, ca pana atunci numerulu auditoriloru se va mai spori. Si in fine, cá intru adeveru se căscigati, d-loru, folosu dela acestu cursu, desí vedu între d-vóstra capete albite de anii etatii, totusi in decursulu acestoru prelegeri mi-le voiu inchipuí cá totu atáte capete de prunci.

Cându dîcu: „capete de prunci,“ se nu cugetati, cá dóra v'asi tractá cá pe prunci in totu intielesulu cuventulu, ci me voiu adoperá a propune dupa tóte formele didactice cá si unoru prunci incepatori, pentru cá se vedeti, cumu are a tractá invetiatoriulu cu pruncii in scóla, fiindu ca acést'a este mai virtosu scopulu acestui cursu supletoriu. De aceea asceptu dela d-vóstra si ve rogu, cá se cercati prelegerile cu cea mai mare punctualitate și diligintia, ér sub prelegere se aveti atentiune asidua. Unde materialulu va concede, vomu tiené lectiuni practice cu acesti 7 prunci presenti; ér cându se va paré pentru ei obositoriu, seau materi'a va trece preste gradulu lor de pricepere, atunci vomu continuá cu d-vóstra. Astfeliu poftindu-ve pacientia și progresu imbucuratoriu, dechiaru cursulu deschisu.

Borgo-Prundu, 23 Septembre 1877 v.

A e r u c u r a t u.

Aerulu este pentru viét'a și sanetatea omului unu factoru indispensabilu, pana la unu punctu mai indispensabilu chiar și decátu nutrementulu; căci pre cându fora de nutrementu omulu póte traí mai multe dîle (8--10), fora de aeru abia o póte duce 5 minute.

Dar de unde provine acést'a mare insemnatate a aerulu pentru viét'a și sanetatea omului?

Scimu, ca ómenii inspira și respira aerulu; scimu mai departe, ca aerulu se compune din 20 parti oxigenu, din c. 80 de parti nitrogenu seau azotu și din 0.0004 ($= \frac{4}{10000}$) de parti acidu carbonicu. Acést'a proportiune o are aerulu la poli cá si la ecuatoru, pe culmile muntiloru, cá si in vaile asiediate. Aerulu compusu numai din elementele acestea, se numesce c u r a t u. Aerulu inse, cá tóte corpurile din lume, este si elu porosu. Prin pori se inaltia in aeru abori, pulbere, fumu, miasme seau putori de totu felulu etc. Aerulu impregnatu seau incarcatu de aceste materie straine, se dîce n e c u r a t u.

Omulu neactivu respira intr'o minuta de 15—20 de ori, copii chiar si de 24 de ori; la fia-care inspirare intra in plumanile omului 20—25 policari cubici de aeru (= 300 $\frac{c}{m}$ c.), va se dica 5 pol. cb. oxigenu si 20 pol. cb. azotu.

S'a analizatu aerulu inainte de a fi inspiratu; apoi s'a prinsu si s'a analizatu si aerulu espiratu si s'a aflatu, ca din cei 20% oxigenu 4—6 remanu in noi, ér restulu de 19—21 se impreuna cu carboniulu din sange, formandu astfeliu unu gasu nou, ce se numesce acidu carbonicu si se compune din 1 parte carboniu si 4 parti oxigenu. Acidulu carbonicu, precumu si totu azotulu inspiratu se respira éراس, pentru ca aceste gasuri, in acésta forma, nunumai nu suntu pentru noi de nici o trebuintia, dar din contra suntu fôrte periculóse, nimicindu ori ce viétia omenéscă. Nici chiar foculu nu pôte arde in gasurile acestea.

Va se dica, dintre elementele, din cari se compune aerulu atmosfericu, singuru numai oxigenulu este priintiosu vietiei si sanetatiei omenesci. Se nasce inse intrebarea: spre ce anume servesce oxigenulu inspiratu? Spre a precepe mai bine missiunea sa, observamurmatóriele: Organele, din cari se compune corpulu nostru (muschii, nervii, ósale), functiunandu neincetatu, se consuma in continuu, adeca pierdu cu incetulu din materi'a, din care se compunú si ele. Materiele pierdute trebuescu éراس restaurate, déca este, cá organele se póta functioná mai departe si corpulu se remana sanetosu. Restaurarea se face prin alimentare (hranire), care trebue se contiena tóte acele elemente, din cari se compune si corpulu.

Alimentele se prefacu in intestine mai antâiu intr'unu sucu alburiu, ce se numesce chilu, care apoi se stracóra in sange. Sangele circuléza prin totu corpulu, depune pre totindenea materie nutritórie pentru restaurarea organeloru slabite si primesce in schimbu materiele netrebuitórie spre a le scóte din corpu (prin sudori, fiere si urinu). Pentrucá inse materiele bune se se póta assimilá cu partile corpului, ér materiele netrebuitórie se póta fi scóse din corpu afara, si unele si altele au lipsa de o preparare deosebita; acésta preparare o indeplinesce oxigenulu, carele se impreuna cu sangele in plamani. Afara de acést'a oxigenulu mai indeplinesce inca si arderea partiloru unsuróse seau grase, spre a produce prin acést'a caldur'a necesarie corpului.

Unu omu crescutu consuma pe di 700—750 gr. oxigenu si respira 850—900 grami acidu carbonicu. Acumu se nasce o alta intrebare: Cumu se face, de in natura nici oxigenulu nu se impučinéza, nici acidulu carbonicu nu-se inmultiesce astfeliu, cá aerulu se nu mai fia bunu de respiratu? Imperati'a planteloru este, care s'a insarcinatu a impacá diferintiele acestea. Plantele adeca, si cu deosebire partile verdi, va se dica frunzele, producu si respira oxigenu si in schimbu inspira si consuma acidu carbonicu. Va se dica, ceea ce nóue ni-ar stricá, loru li este de trebuintia si vice-versa.

Cu tóte acestea acolo, unde aerulu nu pôte circula liberu, precumu in case, si cu deosebire in acelea, unde petrecu multi ómeni, oxigenulu se impučinéza in mesur'a, in care se inmultiesce acidulu carbonicu.

Voru obiectá unii, ca ferestriile si usile nu stau totu inchise, multe éراس se inchidu reu etc. Asia e; ba noi mergemu si mai departe si dicemu, ca aerulu strabate chiar si prin parietii porosi. Numai parietii udi seau umedi oprescu cu deseversire transpirarea aerului. In cetatea Lille (a se ceti Lil, in Françi'a de Nordu) s'a constatatatu in modu oficiosu, ca din 21000 de copii nascuti in locuintie suterane (sub pamentu), asia dara fôrte umede, 20700 au reposatu inainte de a fi implenitu anulu atu cincilea alu etatii, prin urmare numai 300 au trecutu vii preste anulu alu cincile. Inse ventilatiunile amintite mai susu nu suntu de ajunsu spre a delaturá pericolulu, ce se nasce, candu intr'o localitate mica locuescu seau petrecu prea multi ómeni. Profesorulu Pettenkofer, chemicu de grea autoritate, a calculatu, ca la aerulu respiratu trebue se se adauga de 200 de ori pe atâta aeru próspetu, déca este, cá omulu se se sentia in continuu bine si se póta lucrá incordatu — trupesce seau sufletesce. In mesur'a acést'a inse aerulu nu se pôte improspetá seau innoi deschidiendu o feréstra seau doue. —

Dr. Breitung din Basili'a in Helveti'a, insarcinatu fiindu de autoritatea locala, a cercetatatu aerulu din scótele din Basili'a cu privire la cantitatea acidului carbonicu din elu. Intr'o chilia, carea avea unu volumu de 251'61 metri cubici si 10'54 metri patrati pe ferestri si usia, si carea in diu'a cercetarei cuprindea 64 de scolari, elu a constatatatu urmatóriele rezultate:

Tempulu cercetarei:	Acidu carbon.:
7 $\frac{3}{4}$ óre a. m. inainte de inceperea scól.	2'21 procenti
8 " " la inceperea scólei	2'48 "
9 " " „ finea órei	4'80 "
9 " " dupa pauza	3'07 "
10 " " inainte de pauza	6'87 "
10 " " dupa pauza	6'23 "
11 " " la finea órei	8'11 "
11 " " in chili'a desiérta	7'30 "
1 $\frac{3}{4}$ " p. m. inainte de óra	5'03 "
2 " " la inceperea scólei	5'52 "
3 " " inainte de pauza	7'66 "
3 " " dupa pauza	6'46 "
4 " " la finea órei de cantu	9'46 "
4 " " in chili'a desiérta	5'72 "

Aici observamur, ca indata ce acidulu carbonicu face mai multu decâtu unu procentu, aerulu se privesce de periculosu sanetatiei; pentru ca atunci alimentele din sange nu se potu assimilá, materiele netrebuintióse nu se potu departá, si astfeliu gramadindu-se in corpu, provóca morburi, cari de multe ori erumpu târdiú, candu nu se mai potu vindecá radicalu, corpulu slabesce succesive, incátu apoi nu pôte resistá nici altoru morburi.

Candu inse acidulu carbonicu se inmultiesce si mai tare, ér oxigenulu a scadiutu la 5⁰/₁₀, atunci mórtea urméza rapidu. O nae avea pe bordu 200 de pasageri emigranti. Erumpendu unu viforu, ei fura siliti a se retrage in caiuta, unde abia se veniá pe unulu 7 urme cubice de aeru; pre langa acésta se mai inchisera din precautiune si resuflatorile. In vre-o câteva minute oxigenulu crá consumatu si ómenii incepura a cadé cá snopii. Vre-o câtiva din ei, mai robusti, reusíra a se trage la resuflátóre si spargandu-o a chiamá ajutoriu. In 15 minute 72 pasageri erau deja morti, ³/₄ din ceialalti se svêrcoliau ametíti sub torturele agoniei; sangele li nabusíse pe nasu, pe gura si urechi. Puçini scapara intregi din starea acést'a.

Ce urméza din tóte acestea cu privire la scólele publice?

1. Edificiele se se cladésca la unu locu deschisu, uscatu, departe de balti, mocirle, cimiterie si de profesioni, prin cari se póte corumpe aerulu.

2. Scól'a se fia destulu de spatiósa si nalta in pareti. Se computa de unu scolariu 0·8—1·2 ^m/_□ si 4—5 ^m/_{cub.} Numerulu scolariloru se nu tréca preste optudieci.

3. Fia-care scóla se fia provediuta cu unu aparatu de ventilatiune corespundietoriu (despre care mai pre largu cu alta ocaziune).

4. In scóla si impregiuru de ea se domnésca cea mai extrema curatienia. Scól'a trebue maturata si colbuita in tóta diu'a, si spalata si varuita de câte ori cere trebuinti'a. Invetiatoriulu se nu permitia scolariloru a intrá in scóla intinati seau mangiti, nici a aduce cu ei mancari etc., cari corumpu aerulu; inse nici invetiatoriulu se nu-si permita a face scól'a unu depositu pentru cartofi, bostani, cucuruzu etc. seau staulu pentru porcei, vitiei, gâsce etc., seau locu de a uscá rufe.

5. Scól'a trebue aerisata adeseori si cumu se cuvine, si adeca dupa fia-care óra, pe candu copii esu in curte, sér'a dupa ce s'a maturatu, si deminéti'a dupa ce s'a aprinsu foculu, si anume deschidiendu largu tóte ferestrele si usíle, cá se se innoésca deplinu aerulu.

6. Invetiatoriulu se ésa cu scolarii din candu in candu la aeru liberu, in gradina si pe campu; afara de acést'a se le dée teme, pentru a caroru resolvire copii se fia necesitati a esí la aeru curatu.

7. Invetiatoriulu se arete scolariloru importanti'a aerului pentru viéti'a si sanetatea nóstra, impartesíndu-le totu odata si alte invetiaturi relative (despre resuflare etc.)

Tipulu unoru scóle comunale.

Domnule redactoru! Togmai pre candu 'mi veni numerulu 33 alu pretiuitei foi „Scól'a Romana“, me pregatiamu a ve face unu micu reportu asupra esamenului datu la o scóla de statu din comitatulu Hunedórei; vediendu inse din numerulu amintitu atentatulu, ce se face asupra esistintiei scólei din Dobr'a,

mi-se revoltá tóta firea si me determinai a-mi schimbá de o cam data planulu. Me intrebai: Ce voiescu óre acesti ómeni, in fruntea carora stá d-lu Rethy? Perdutu-si-au ei mintile, seau dóra 'si facu de capu? Ei vedu bine, ca nu suntu in stare a grigi de scólele, câte biat'a au, si totusi se mai intindu si la altele. In adeveru, ómenii acestia 'mi vinu intogmai cá pantofáriulu, carele-si invetiá meseri'a la militia si carele nefiindu in stare a face caltiuni noi, cauta pururea dupa — cârpituri, desí prin caltiunii sei i esu degetele.

Dar se nu intindenu la vorbe, ci se trecemu la casuri concrete. Traiescu in comitatulu Hunedórei, — Canaanulu scóleloru comunale. Am cercetatu si eu aceste creatiuni nóue, cá se vedu ce platescu; dar ve spunu dreptu, ca mi-a fostu rusíne a vorbi de ele. Vediendu inse, ca domnii nostri cei tari si mari nu se genéza a inchide scólele nóstre, infintiate si sustienute din sudóre romanésca si a ne mai regalá inca si cu feliu de feliu de calumnie, credu ca nu mai e bine a tacé, si pentru aceea vinu a ve pune in vedere — simplu, dar sinceru, cumu e datin'a Romanului — tipulu unoru scóle comunale.

In comitatulu Hunedórei este o pretura, numita a Chichidului. Aici d-lu inspectoru regescu de scóle Ludovicu Rethy infintiá, prin influinti'a mariei sale d-lui pretoru Bagya Zsiga (nu Sigismundu Badea, cumu se numescu multi Romani in opinci din acestu comitatu si cu deosebire din comun'a Riu-albu) la vre-o 12 scóle comunale (községi iskola), fora indoiéla pentru luminarea prostínei.

Aceste scóle suntu:

1. Scól'a comunala din Gantiag'a, unde este si resiedinti'a pretoriului. Pela finea anului 1875 acésta scóla erá instalata intr'unu bordeiu langa vale, — intunecosu, uritu, deslipitu, nevaruitu, cá vai de elu. Invetiatoriu pe atunci erá Moise Metesiu, elevu neabsolutu dela preparandi'a de statu din Dev'a, de altmintrea omu tineru si plinu de sperantia. Copii se instruiu in limb'a romana si — dupa spusele invetiatoriului — amblau regulatu la scóla. Mobilele erau admirabile. Copii adeca trebuindu a siedé in scóla, „stapanirea“ (alduiésca-o D-dieu!) se ingrigi a le face scaune seau bance, seau mai bine — juguri. Cumu? Ce feliu? Se ve spunu numai. Mai antáiu se facura dóue scari necioplite de mestécanu, càci mestécani se afla destuli pe tóte dealurile dela Gantiag'a. Scarile se croira lungi — câtu scóla, si se asiediara pre langa parietii scólei cu unu sulu in diosu, pe faci'a casei, si cu celalaltu in susu, avendu fusceii positia verticala.

Pe aceste dóue scari se pusera apoi scânduri asia, cá se stée cu unu capetu pe un'a, cu altulu pe cea lalta scara. Scandurile aceste formau scaunele de sieditu ale baiatiloru. In aintea scolariloru erá alta scandura, carea — fiindu pusa pe doi fuscei intiepeniti in sululu de asupra alu scarei — stá mai susu decâtu scandur'a, pe carea siedeau copii; acést'a a

dou'a scandura — necioplita — era més'a baiatiloru. — Adeverate juguri aceste bance. Parietii erau toti sparti si impistritiati cu tabele parietale. Pe candu avui onóre a face cunosciinta a acestei scóle — pre la midiloculu lui Marte 1875 — era se me apuce frigrile in $\frac{3}{4}$ de óre, cátu am statu acolo. Copii erau vineti de frigu, invetiatoriuu 'si frecá manile proponendu.

2. Scóla comunala din Bretea rom. et ung., aprópe de drumulu tiei, in marginea satulu, in man'a stanga, mergandu spre satu din drumulu tiei. Acést'a era ceva mai buna decâtu cea din Gantiag'a; mobilele inse acelesi. Invetiatoriu era totu acela, care e si adi — unu asia numitu Demianu Juga, omu preste 30 ani, plinu de „spirtu“ de alui Izig, Romanu din tier'a secuiesca, adusu aci de d-lu Rethy, fiindu ca scie bine instrua pre copii in tote obiectele, cu deosebire in cantu. Candu-ti canta d. e. „Fel, fel vitezek a csatara“ etc. — cu copii de Romanu — 'ti vine se iei lumea in capu; de aceea si fu premiatu, precumu mi-se pare.

3. Scóla comunala din Plopi. Se tienea in cas'a propria a invetiatoriuu Tatulescu. Nu intrecea intru nemicu pre cele doue din ainte, decâtu dóra prin aceea, ca era mai mica si copii nu frecuentau scóla asiá de regulatu. Domnulu Tatulescu e omulu poporului; se póta adeca cá si ceialalti poporeni: cu unu peru cá „drotarii“, ceva mai lungu, si cu sumanu, — vechia imbracaminte nationala, etc. Ne delectá fórté la unu esamenu de véra cu cantarea: A, a, a, pacea 'n lume de va stá, etc.

4. Scóla comunala din Covragiu, — dóra si mai rea decâtu cele din ainte. Invetiatoriu, Anania Prunariu, scie tare puçina carte, tocmai de acea ajunsu invetiatoriu la scólele de mod'a noua, cá multi altii.

5. Scóla comunala din Valcelele bune. Cea mai miserabila ce amu vediutu in viétia. Mobilele chiaru cá cele din Gantiag'a. Prin pareti vedeai pre unde voiái, si totusi era lipsa de lumina. Invetiatoriu era Nicolau Barsanu jun., june, de la care in alte impregiurari poteai asteptá multu pe acésta cale.

6. Scóla comunala din Valcele rele. Era si este o casutia mica, daru curatita, proprietatea unui tieranu de omenia. Aci bancele nu mai erau cá in celelalte scóle — juguri, ci erau „esle“ intregi batute pe pociumpi. Mirare, ca bunulu omu permise a i se sparge façia casei prin baterea pociumpiloru. Copii nu prea frecuentau scóla. Invetiatoriu era Ioanu Popu, care inse fu silitu a-si parasi minunatulu postu, fiindu chiamatu la militia — in tom'n'a anului 1875 — dupa ce functionase aci cá invetiatoriu 8 luni de díle.

7. Scóla comunala din Bosiurodu. Nu cunoscu edificiuu; in totu casulu inse nu va fi mai bunu decâtu cele de mai inainte. Invetiatoriu e unu Hoszu, carele adi 'si cérca noroculu, dóra 'si va poté scóte salariulu, cá se se duca undeva, ca aci nu mai invinge cu — binele.

8. Scóla comunala din Chichidu. Era un'a din casele de pétra a cutarui proprietariu, — mucedá, jósa, fora lumina, avendu si nescari ruine din ainte. Mobilele erau mai bunisióre. Invetiatoriu era unu elevu neabsolutu dela pedagogia de statu din Dev'a, Buciu, care inse abdise. Dupa elu urmá unu Demetriu Baicanu, care abdise si elu; astadi e magiarulu Herczeg István. Unu magiaru invetiatoriu scolari-loru romani!

9. Scóla comunala din Streiu St. Georgiu, era pe atunci celu mai bunu edificiu in totu tractulu Chichidului, cu mobile corespundietórie; inse frecuentarea scólei era póte cea mai neregulata, si invetiatoriuu, Iosifu Popescu, dóra celu mai debilu din cáti póta acestu oficiu.

10. Scóla comunala din Batialariu et Rusiu. Cas'a bunisióra, mobilele inse slabe. Invetiatoriuu, Petru, omu harnicu si cantaretiu bunu, dara fiindu ca nu sciú unguresce seau din alta cauza, fu lipsitu de oficiu inca indatu dupa esamenuu anului scolasticu 1874/5.

11. Scóla comunala din Maceu, e togmai cá cea din Gantiag'a si cu acele-si mobile. Invetiatoriuu, Avramu Bur'a, abdise inca la finea anului 1874/5, fora indoiéla fundu ca-i era pre bine. Aici amu observatu, ca fetitiile nu frecuentara de locu scóla.

12. Nadasdi'a inf. Cas'a si adjustarea cá si la cele mai slabe din cáte enumeramu. Invetiatoriuu, Basiliu Boc'a, ar trebui se mai cetesca la instructiuni cá multi altii.

Aceste suntu scólele comunale din tractulu Chichidului. Casele suntu rele in adeveru, si ce e mai multu, nici un'a nu este proprietatea scólei, ci tote suntu inchiriate.

Apoi dupa cumu le vedemu de — bune, erau prin anulu 1875. De atunci póte s'au mai intemplatu striformari, buna óra cá in Maceu, unde in primaver'a a. c. se intabulá valea séca pe scóla si o duse cu sene. Alte reforme cu greu crediu ca voru fi avutu locu. Din tote scólele numite numai un'a era pe acele tempuri padimentata; adi pare-mi-se nu e nice un'a.

Dar se lasamu edificielescolarie, se ne incercamu a face — cátu de pe scurtu — istoriculu numiteloru scóle.

Numitele scóle comunale se infiintara in vér'a anului 1874 si se deschisera in spre iern'a urmatorie. Inceputulu se facu in Bretea rom. et ung., cáci aci suntu si puçini unguri. Invetiatorii se schimba, cá cumu aru fi naimiti numai pe luna. Moise Metesiu merse invetiatoriu granitialescu in Barumare, de unde 'lu duse la militia. Nicolau Barsanu merse la scóla comunala in Bobaln'a, langa Orasci'a. Avramu Bur'a parasi Maceulu, Buciu parasi Chichidulu, Petru fu lipsitu de postulu din Batialariu et Rusiu, Ioanu Popu 'si luá adio dela Valcelele rele si se duse in Clusiu la militi'a. Pofsimu stramutari! Me intrebati de cauza? Hm. Sciindu invetiatorii, ca giuru impregiuru de ei

scólele stau mai bine decâtu cele comunale din tractulu Chichidului; vediendu pre alti superiori primindu si tractandu pre invetiatori mai — altmintrea, de cumu face d-lu Bagya, începura o luna dupa denumire unulu câte unulu a luá lumea in capu. Langa acestea se mai adauge si scóterea salarielor. Sciti cumu se in-templa acést'a?

Invetiatoriulu, dupa ce a servitu 2 seau 3 luni, trebuie se-si iée petiórele de a umeru si se mérga la pretoru, se-lu salute umilitu si cu peleria in bâta si cu mare supunere se-i spuna dorerea. Pretorulu, de-i in tóne bune, i dîce se-si faca cuit'a, pre care o vidi-méza; apoi du-te dascale pana in Hatiegu, unde ai seti radici léfa. Invetiatoriulu póte vorbí de norocu, de cumu-va tréb'a s'a facutu astfelu. Dar apoi de câte ori nu merge elu la pretoru, inse acést'a nu-e acasa? De câte ori e acasa, inse nu are tempu a se ocupá cu bagatele de acestea? De câte ori banii inca nu suntu adunati din comune, si prin urmare bietulu invetiatoriu a facutu calea manzului si trebuie se postésca „dupa mod'a noua“? Hoszu, invetiatoriulu din Bosiu-rodu, 'mi dîse la 4 l. c., ca e silitu a merge la inspec-toru in Dev'a, spre a se plange, ca déca 'si cere salariulu restantu (prestu 100 fl. v. a) dela Bagya, acést'a 'lu indruma la notariulu cercualu Ajtai; si déca se duce la acést'a, seau ca nu-su bani adunati, seau ca striga in gur'a mare, ca nu i-se compete decâtu 200 fl.; atát'a a scosu, si mai multu nu are de a pretinde. — Invetiatoriulu din Covragiu, Anani'a Prunariu, se vor-besce ca in iérn'a anului 1875/6 a mersu se intre in lucru la calea ferata, din cauza ca nu-si capetase sala-riulu D-dicu scie de candu; la Pisky inse se intalni cu pretoriulu Bagya, carele 'lu întórse de pe acca cale, dandu-i si nescari bani, spre e merge indereptu la postulu avutu. Esemple de acestea amu mai poté aduce, dar' nu voimu a osteni pre lectori cu ele.

(Va urmá).

Varietati.

(Trei luni gimnastica.) In numerulu 14 alu „Scó-lei Romane“ din anulu acést'a amu aratatu rezultatele, la cari a ajunsu Dr. Burq cercetandu la scól'a nor-mala de gimnastica dela Faisanderie efectele gim-nasticeei asupra organismului omenescu si anume:

1. ca dupa mai multe luni de exercitie gimna-stice fortiele muscularie au crescutu in o proportiune de 24—38 la suta si ca éle tindu a se echilibrá de o potriva in cele doue diumetati ale corpului;

2. ca dimensiunea pieptului si prin urmare ca-pacitatea pulmonaria asemena a crescutu cu 6 la suta;

3. ca greutatea corpului inca s'a sporitu pana la 15 procenti;

4. ca inse in acelasi tempu volumulu cor-pului a scadiutu, ceea ce va se dica, ca exercitiile gimnastice marescu densitatea seau mai bine grauta-tea sub acelasi volumu, cu alte cuvinte, ca profitulu cade totu pe partea musculaturei. S'a con-

statatu inse, ca fortiele muscularie au crescutu numai in primele treiluni de esercitie gimnastice, pre candu in urmatóriele trei luni ele au începutu a scadá in mesura considerabila. In privintia acést'a dinamometrulu a doveditu, ca e necesariu a limitá exercitiile seau a le suspende din tempu in tempu.

Insciintiare.

Prin acést'a am onóre a aduce la cunoscintia m. on. publicu romanu si mai cu séma la cunoscintia barbatiloru de scóla, cumu ca in libraria subsemna-tului se afla totu feluulu de carti scolare romane, germane si magiare, atátu pentru scólele poporale, câtu si pen-tru cele normale si gimnasiale; de asemena se afla mape, globuri si alte recuisite scolastice, cari tóte se potu procurá la subsemnatulu cu pretiuri moderate.

Deci recomandandu libraria mea, totdeodata rogu pre m. on. publicu romanu a me onorá cu increderea sa la publicarea de carti scolastice. [15] 1—3

Alu m. on. publicu romanu

Lugosiu, 12 Septembre v. 1877.

profundu stimatoriu

Adolfu Auspitz,

librariu in Lugosiu (partea germana).

Nr. 183: 1877. scol.

Concursu.

[13] 3—3

In Banatulu Temisianu, comun'a Tolvadi'a in protopopiatulu Ciacovei, statiunea docentiaa gr. or. romana e vacanta.

Emolumentele anuale suntu urmatórele: 1. In bani gata 160 fl. v. a.; 2. Gráu de pane 40 meti; 3. 7 orgii de paia; 4. 1¾ jugere de pamentu aratoriu; 5. Pentru conferintie docentiale 10 fl. v. a.; 6. Pentru scripturistice 10 fl. v. a.; 7. Pentru petrecerea mor-tului de a casa la momentu 20 cr., éra ducéndu-se mortulu cu ceremonia la biserica 40 cr.; inse numai atunci, candu va fi postitu de famili'a mortului; 8. Cuar-tiru liberu cu dóue chilie, o culina, caméra si gra-dina de legume.

Doritorii de a ocupá postulu acést'a suntu avisati a-si tramite recursele loru bine instruite catra reverend. Dn. protopopu Ioane P. Seimanu la Csakova pana la 1/13 Novembre, éra alegerea se va tiné in 8/20 No-vembre 1877 in faci'a locului Tolvadi'a.

Tolvadi'a, 30 Augustu 1877.

Georgiu Ploaic,
parochu si presiedinte.

Domnii prenumeranti,

cari nu au respunsu inca costulu abonamentu-lui la „Scól'a Romana“, suntu rogati cu tóta seriozitatea a se achitá fora întârdiare si celu multu pana la 1-a Octomvre a. c., altmintrea vomu fi necesitati, cu numerulu 39 a suspende fói'a, facundu onorabilului publicu o dare de séma detaiata.

Redactiunea „SCÓLEI ROMANE.“